

7. Дикань Л. Государственное управление развитием экономики Украины в условиях «третьей волны» глобализации. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2013. № 43. С. 11-20.

8. Павлова Г. Методи державного регулювання аграрного сектора економіки України. URL: www.investplan.com.ua/pdf/9_2013/13.pdf.

9. Байдала В., Бутенко В. Формування довгострокової стратегії державної підтримки розвитку біоекономіки. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. 2014. Вип. 1 (8). Т. 1. С. 48-54.

10. Талавыря Н., Байдала В., Бутенко В. Формирование потенциала для развития биоэкономики в Украине. Bioeconomy and Sustainable Development of Agriculture: II International Scientific-Practical Conference (11-12 October, 2013, Tbilisi). Ivae

Javakhishvili Tbilisi State University, 2013. P. 440-444.

11. Geletukha G. Development and Prospects of Bioenergy in Ukraine. Енергетичні культури від вирощування до використання. Зарубіжний і вітчизняний досвід: матеріали семінару FORBIO (21 лютого 2018 року). URL: <http://uabio.org/uabio-news/3509-forbio-seminar-kiev-2018-materials>.

12. Бутенко В. Інституційні засади розвитку соціального партнерства в Україні. Зб. наук. праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / за ред. М. Кропивка. № 1. Мелітополь: вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2014. С. 61-66.

13. Бутенко В. Інноваційний розвиток України як основа формування біоекономіки. Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. 2017. Vol. 3. № 1. P. 54-66.

РИНОК ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

ORGANIC PRODUCTION MARKET IN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT

УДК 338.432:631.1

Вінюкова О.Б.

науковий співробітник сектору маркетингу та економічних досліджень Донецька державна сільськогосподарська дослідна станція НААН України

Чугрій Г.А.

науковий співробітник сектору маркетингу та економічних досліджень Донецька державна сільськогосподарська дослідна станція НААН України

У статті розглянуто сучасний стан виробництва органічної продукції в Україні. Розкрито екологічні, соціальні та економічні переваги запровадження виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції в Україні. Охарактеризовано причини, які перешкоджають виробництву органічної продукції. Окреслено перспективи розвитку органічного виробництва, доцільність збільшення його масштабів. Запропоновано заходи державного стимулювання та управління виробництвом органічної продукції.

Ключові слова: органічне виробництво, органічна продукція, органічні оператори, розвиток органічного ринку.

В статье рассмотрено современное состояние производства органической продукции в Украине. Раскрыты экологические, социальные и экономические преимущества внедрения производства экологически чистой сельскохозяйственной продукции в Украине. Охарактеризованы причины, препятствующие производству органической продукции.

Определены перспективы развития органического производства, целесообразность увеличения его масштабов. Предложены меры государственного стимулирования и управления производством органической продукции.

Ключевые слова: органическое производство, органическая продукция, органические операторы, развитие органического рынка.

The article deals with the current state of organic production in Ukraine. The ecological, social and economic advantages of introduction of ecologically pure agricultural production in Ukraine are revealed. Characterized by the reasons that prevent the production of organic products. The prospects for the development of organic production, the expediency of increasing its scale for increasing demand are outlined. The measures of state incentives and management of production of organic products are proposed.

Key words: organic production, organic production, organic operators, development of the organic market.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку аграрного сектора економіки ступінь продовольчої та екологічної безпеки істотно обумовлений альтернативними технологіями в галузі сільськогосподарства. Останніми роками в країні спостерігається збільшення обсягу внутрішнього ринку споживання органічної продукції, зростає попит на органічні продукти харчування. Виробництво органічної продукції є практичною реалізацією концепції сталого розвитку аграрного виробництва, що передбачає поєднання захисту довкілля, економічного зростання та соціального розвитку як вза-

ємозалежних та взаємодоповнюючих елементів стратегічного розвитку держави, що гарантуватиме населенню високу якість продовольства як важливого складника продовольчої безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню стану виробництва органічної продукції та перспектив його розвитку в Україні приділяється велика увага з боку таких вчених, як В.І. Артиш, В.Г. Грановська, О.Т. Дудар, М.І. Кобець, О.Б. Кузьменко, Є.В. Милованов, О.В. Ходаківська. Незважаючи на вагомість наукових робіт, наукове обґрунтування сутності практичних кроків щодо

прискорення розвитку органічного сільськогосподарського виробництва залишається актуальним.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні стану виробництва органічної продукції та визначенні перспектив розвитку органічного ринку в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світовий ринок органічної продукції почав розвиватися наприкінці минулого століття. В Україні виробництво органічної продукції проходить період становлення, а суттєвим позитивним зрушенням, що дає можливість активізувати ринок органічних продуктів, є ухвалення Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [1].

Слід зауважити, що розвиток органічного сільськогосподарства є актуальним і водночас суперечливим питанням функціонування підприємств аграрного сектору за конкурентних умов. Органічне агровиробництво як цілісна система господарювання поєднує найкращі практики з огляду на збереження довкілля, рівень біологічного розмаїття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання тварин та методів виробництва, які відповідають певним вимогам до продуктів, виготовлених з використанням речовин та процесів природного походження [2, с. 33].

В науковій спільноті існує безліч трактувань поняття «органічне господарство». Розглядаючи позицію Є.В. Милованова, бачимо, що органічне сільське господарство він визначає як сільськогосподарську систему, що сприяє збереженню навколишнього середовища, соціально та економічно підтримує виробництво здорових продуктів харчування. Такий вид господарства уникає використання хімічно синтезованих добрив, пестицидів, ветеринарних препаратів, при цьому активно використовує натуральні природні препарати з метою збільшення природної родючості ґрунтів, стійкості рослин і тварин до захворювань [3].

Як зазначає О.В. Ходаківська, перші сертифіковані господарства створювались з ініціативи іноземних компаній, які брали на себе витрати, пов'язані із сертифікацією угідь, та експортували вирощену продукцію за кордон у вигляді сировини. За прямої підтримки іноземних організацій створені основні «гравці» на ринку вітчизняної органічної продукції [4, с. 67].

Ю.О. Лупенко у своєму дослідженні відзначає, що формування ринку органічних продуктів в Україні відбувається під дією внутрішніх та зовнішніх чинників. Внутрішні чинники зумовлюють зростання попиту на безпечні та здорові продукти харчування з підвищенням рівня життя населення. Зовнішні чинники спричинені динамічним зростанням світового ринку органічної продукції та зацікавленістю міжнародної спільноти в Україні як

потенційно потужному виробнику такої продукції [4, с. 3]. З огляду на світовий досвід Ю.О. Лупенко виділяє 4 етапи формування та розвитку ринку органічних продуктів (табл. 1).

Таблиця 1

Розвиток ринку органічних продуктів харчування

Етапи	Характеристика
1. Клубний	Фермери та споживачі, зацікавлені в споживанні здорової їжі, організуються в клуби, товариства, організації.
2. Галузевий	Зростає кількість виробників органічної продукції, формуються асоціації та професійні об'єднання, створюється нормативно-правова база діяльності суб'єктів органічного виробництва.
3. Ринковий	Створюються закони, розвивається інфраструктура виробництва, переробки та реалізації органічних продуктів.
4. Загальнонаціональний	Суспільство усвідомлює користь та переваги органічного виробництва, держава активно допомагає розвитку як пропозиції, так і попиту на екологічно чисті продукти харчування

Джерело: [4, с. 3]

Як зазначає Ю.О. Лупенко, Україна перебуває на третьому етапі формування ринку органічних продуктів – ринковому. Перехід до загальнонаціонального етапу розвитку пов'язаний з усвідомленням суспільством екологічних проблем. Інфраструктура ринку органічної продукції сьогодні слаборозвинена, тому виробники сильно обмежені у застосуванні маркетингових підходів до просування товарів. Відсутність законодавчої бази та відповідної системи сертифікації також створює на шляху виробників багато труднощів, зокрема щодо позиціонування продукції на ринку. З урахуванням того, що більшість органічної продукції реалізується на експорт, насичення внутрішнього ринку є недостатнім [4, с. 4].

В Україні існують дискусії серед науковців і практиків стосовно економічної доцільності та організаційних можливостей запровадження органічного виробництва агроформуваннями. Багаторічна практика інших країн демонструє екологічні, економічні та соціальні переваги органічного виробництва.

Як зазначає В.Г. Грановська, органічне сільське господарство є центральним у новій парадигмі, яка охоплює економічні, соціальні та екологічні цінності [2, с. 33].

Вивчаючи міжнародний досвід компаній, які застосовували технологічні аспекти ведення органічного виробництва, відзначаємо, що таке господарювання має низку певних переваг, а саме сприяє відновленню природної родючості ґрунтів, підвищенню якості сільськогосподарських угідь, зменшенню шкідливих викидів, скороченню

застосування штучних засобів хімізації та витрат не відновлюваних енергетичних ресурсів, чим забезпечує позитивний вплив на навколишнє природне середовище та екологічну ситуацію в країні, забезпечення споживчого ринку здоровою та якісною продукцією, зміцнення експортного потенціалу держави, забезпечення продовольчої безпеки в країні. Тому відзначається об'єктивна необхідність розвитку та впровадження органічного виробництва сільськогосподарської продукції. Але існує низка перешкод та недоліків ведення органічного господарства, а саме низька кількість кваліфікованого персоналу, несформований попит на органічну продукцію, нерозвинений ринок органічної продукції, відсутність прямих дотацій.

Таблиця 2

Ключові переваги органічного виробництва у світі

Екологічні	Соціальні
– збереження від забруднення природних вод; – забезпечення екологічного балансу середовища; – зниження техногенного впливу на ґрунти; – збереження та відновлення біорозмаїття в агроландшафтах.	– етична та природна поведінка людини в екосистемі; – забезпечення населення якісними продуктами; – розвиток сільських територій; – підвищення зайнятості та добробуту на селі.
Економічні	
– підвищення рентабельності продукції; – незалежність від зовнішніх джерел фінансування; – підвищення конкурентоспроможності продукції; – зростання чистих прибутків; – вдосконалення системи управління ресурсами та витратами.	

Джерело: розроблено авторами на основі джерела [2, с. 33]

Україна належить до найпотужніших аграрних країн світу. Україна, маючи значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її експорту, споживання на внутрішньому ринку, досягла певних результатів щодо розвитку власного органічного виробництва. Укра-

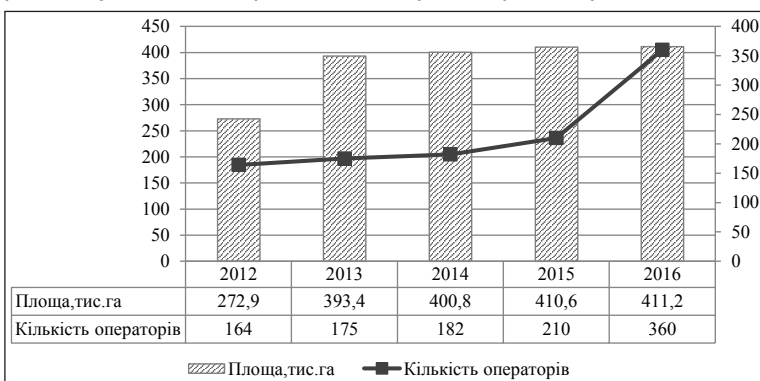

Рис. 1. Динаміка показників, які характеризують розвиток органічного сільського господарства в Україні, 2012-2016 рр.

Джерело: розроблено авторами за джерелом [5]

їна має унікальну можливість посісти одне з провідних місць серед виробників органічної продукції. За площею земель, зайнятих під органічне виробництво, Україна серед країн Європи посідає 11 місце [5].

Ринок органічної продукції вже близько двох десятиріч є одним з найбільш динамічних ринків продовольства у світі та стає популярною альтернативою споживанню традиційної продукції. Варто зазначити, що спостерігається позитивна тенденція поступового розвитку вітчизняного виробництва органічної сільськогосподарської продукції.

На відміну від активізації розвитку органічного виробництва у світі, на жаль, в Україні спостерігаються протилежні тенденції, що зумовлено застарілими технологіями, зношеною технікою, відсутністю системної державної підтримки, невисокою рентабельністю сільгоспвиробництва, високими економічними та комерційними ризиками, зміною клімату, що не найкращим чином відображається на сільському господарстві. Але, незважаючи на всі труднощі, з якими стикаються виробники органічної продукції, існує позитивна динаміка виробництва органічної продукції в Україні. Про формування відповідного ринку органічних товарів свідчить взятий в Україні старт на екологізацію землеробства (рис. 1).

Сьогодні виробники органічної продукції обробляють 400 тис. га, що становить близько 1% від загальної площі оброблюваних в Україні наділів [6]. В Україні спостерігається тенденція до збільшення площ сільгоспугідь, на яких ведеться сертифіковане органічне виробництво. Значно швидшими темпами зростає кількість сертифікованих сільськогосподарських виробників органічної продукції. Зокрема, у 2017 р. їх кількість вже становила 424 підприємства. Більшість українських органічних господарств розташована в Одеській, Херсонській, Київській, Полтавській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Тернопільській, Житомирській областях. Це свідчить про те, що протягом останнього часу сертифікуються господарства

з невеликими розмірами земельних угідь або переробні підприємства [4, с. 67].

Водночас існують об'єктивні проблеми, які створюють перешкоди для розвитку вітчизняного органічного виробництва та потребують вирішення, а саме:

- відсутність законодавчої бази, яка б регулювала виробництво та обіг органічної продукції та сировини;
- нестача кваліфікованих кадрів з виробництва органічної продукції;
- відсутність державної підтримки на період переходу до органічного агровиробництва;
- нестача інвестиційних ресурсів;

- відсутність інституційної інфраструктури;
- відсутність науково обґрунтованих технологій з виробництва та переробки органічної сільськогосподарської продукції рослинництва і тваринництва;
- незбалансованість зовнішньої торгівлі, яка виявляється в експорті сировини та імпорті готової продукції, що посилює розрив між експортом та імпортомісткістю економіки;
- недосконалість вивчення економічного потенціалу органічного виробництва, факторів його реалізації, переваг та передумов [4, с. 68].

Але, незважаючи на перешкоди для розвитку вітчизняного органічного виробництва, зараз є всі підстави говорити про те, що в Україні формується культура споживання органічних продуктів, а отже, з'явився потенціал для розвитку цього сегменту агропродовольчого ринку. Згідно з оцінками Федерації органічного руху України внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні за останнє десятиліття збільшився більше ніж у 40 разів і становив приблизно 17 млн. євро [5].

Слід відзначити, що зростання виробництва органічної продукції в Україні перш за все пов'язане зі збільшенням її споживання в Європі. В результаті дослідження встановлено, що в країнах Європейського Союзу ніша органічної сировини не заповнена. В Європі споживають більше екотоварів, ніж виробляють. Притому, що кожного року обсяги споживання зростають на 10%. Тому перспективи для розвитку вітчизняного ринку великі. Крім цього, країни Євросоюзу докладають значних зусиль, щоб скоротити обсяги поставок з Китаю і збільшити їх з прилеглих країн, зокрема з України [6].

Споживання органічної продукції в Україні тільки починає розвиватися, велика частина її продукції експортується. Аналізуючи статистичні дані, зауважимо, що 90-95% української органічної продукції йдуть на експорт. Зазначимо, що минулого року значно збільшився експорт органічної продукції. Згідно з даними компанії «Органік Стандарт» з України в інші країни поставлено 165 тис. т товару, що в 2,5 рази більше, ніж у 2015 р. У грошовому виразі це 40 млн. євро проти 21 млн. євро у 2015 р. [6].

Обсяг споживання органічної продукції на 1 особу має тенденцію до поступового збільшення, проте залишається порівняно невисоким. В Україні внутрішнє споживання органічної продукції відіграє поки що другорядну роль, про що свідчать актуальні дослідження Федерації органічного руху України. Нині споживання перебуває на рівні лише 0,30 євро/душу населення [2, с. 37]. Для порівняння, у Фінляндії, де лише 170 тис. га зайняті в органічному виробництві, споживання на одну особу становить 15 євро. Слід відзначити, що внаслідок відсутності законодавчої бази та низької купівельної спроможності населення майже 80%

вітчизняної органічної продукції йдуть на експорт, а решта реалізується на внутрішньому ринку [7].

Потенційними споживачами органічної продукції є близько 5% населення великих та близько 1-2% населення середніх міст України. Сьогодні великого значення набуває проведення активної комунікаційної політики в суспільстві з метою інформування споживачів про особливості її виробництва, корисність для здоров'я та внесок у збереження навколишнього середовища [4, с. 5].

В результаті дослідження встановлено, що ціна на органічні продукти в торговельних мережах сьогодні суттєво завищена. Якщо за кордоном націнка в середньому складає 15-30%, а максимум – 50%, то в Україні може сягати 200-300%. За цих умов структура потенційного ринку органічної продукції виглядає таким чином (рис. 2).

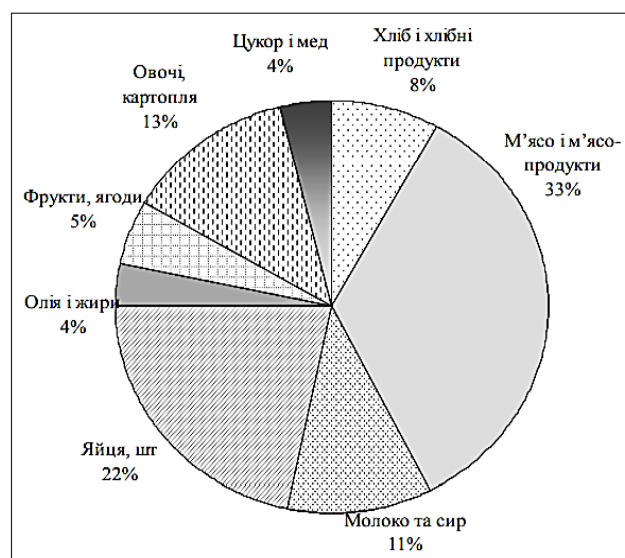

Рис. 2. Структура потенційного ринку органічної продукції

Джерело: [5]

Розвиток вітчизняного органічного виробництва є перспективним у майбутньому, оскільки становить лише 0,05% від загальноєвропейського рівня та посідає 34 місце серед 44 країн Європи, де розвивається органічне виробництво. До цього ж Україна станом на початок 2016 р. посідала перше місце в східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічних сільськогосподарських угідь, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових (49,4% загальної площі ріллі з органічним статусом), олійних (15,2%) та зернобобових культур (3,8%). На одного ж виробника органічної продукції в Україні припадає лише 1,9 тис. га за середньоєвропейського рівня у 36,1 га [5].

Аналіз розвитку та функціонування органічного ринку по регіонах України доводить, що близько 24% екопідприємств сконцентровані у південному регіоні. Перше місце посідає Одеська область (28 підприємств, 11,72%), на другому місці перебу-

ває Херсонська область (17 підприємств, 7,11%), на третьому – Запорізька область (7 підприємств, 2,92%). У Миколаївській області функціонують лише 5 суб'єктів органічного сектору. Лідером органічного виробництва в Україні є підприємства Київської області, адже їхня ринкова частка становить 15,06%; 11,72% складає частка підприємств Одеської області; 7,53% – Харківської області; 7,11% – Херсонської області, 5,86% ринку належить органічним аграрним формуванням Житомирської області [7].

Розвиток ринку органічної продукції у великих містах обумовлюється такими факторами: вищий порівняно з іншими регіонами рівень життя, що забезпечує більшу купівельну спроможність населення і, відповідно, лояльність споживачів до дорожчих продуктів; вища культура споживання і рівень екологічної свідомості населення; популяризація здорового способу життя серед населення; висока конкуренція на ринку, внаслідок якої виробникам потрібно шукати нові конкурентні переваги; складна екологічна ситуація в містах, що збільшує занепокоєння громадян екологічними проблемами та подорожчанням лікування [4, с. 5].

Українська органічна продукція експортується переважно в країни ЄС. Згідно з даними Мінагрополітики експортними позиціями є зернові та олійні культури, ягоди, чорниця, березовий сік, гарбузове насіння, гірчиця, яблучний концентрат. Тобто можна зробити висновок, що внутрішній ринок органічної продукції ще недостатньо розвинутий, а орієнтований на експорт.

Експорт органічної продукції нині переважно здійснюється через сертифіковані зовнішньоторговельні компанії, які володіють достатнім практичним досвідом, знаннями про спеціалізовані ринки органічної продукції та регулярно спостерігають за новітніми тенденціями розвитку в цій галузі [2, с. 37]. Українські аграрні підприємства мають реальні конкурентні переваги на ринку органічної та екологічно чистої продукції Європи. Також пер-

спективним щодо розширення ринків збуту є ринок Китаю, який формує платоспроможний попит на чисту, екологічно безпечну та органічну продукцію.

Наявний дисбаланс між попитом та пропозицією на ринках ЄС, динамічність розвитку національного органічного виробництва сприяють активізації просування української аграрної продукції на світовий ринок.

Подальший розвиток органічного виробництва вимагає:

- створити законодавчу та нормативну базу в сфері органічного виробництва, переробки та збуту;

- розробити національні стандарти та єдину систему сертифікації екологічно чистої продукції, які мають бути узгоджені з міжнародними зразками;

- встановити ціни на органічну продукцію з урахуванням забезпечення економічної ефективності виробництва та платоспроможного попиту населення України;

- реалізовувати активну державну освітню політику щодо підвищення обізнаності населення про органічну продукцію, здоровий спосіб життя та популяризацію екологічно чистого харчування;

- розробити відповідні кредитні програми, надати податкові пільги для розвитку органічного ринку та стимулювання всіх його операторів;

- розробити спеціальні освітні програми для підготовки висококваліфікованих фахівців в галузі вирощування, переробки та реалізації продукції;

- розробити та вдосконалити канали збуту органічної продукції шляхом проведення спеціалізованих міжнародних і регіональних виставок та ярмарок, міжнародних конкурсів, вжиття рекламних заходів, розвитку системи прямого постачання від виробників до споживачів, системи інформаційного забезпечення;

- здійснити маркетингові дослідження з метою розвитку внутрішнього ринку органічної продукції та формування попиту на органічні товари, визна-

чення потенційних експортних ринків для української органічної продукції;

- розробити методи захисту вітчизняного ринку від надмірного вивозу продукції, дефіцит якої призводить до імпорту аналогічних товарів на не вигідних для економічних інтересів держави умовах, скорочення експорту сировини і нарощування обсягів експорту готової продукції [4, с. 68-69].

Висновки з проведеного дослідження. Органічне виробництво є пріоритетним напрямом розвитку сільського

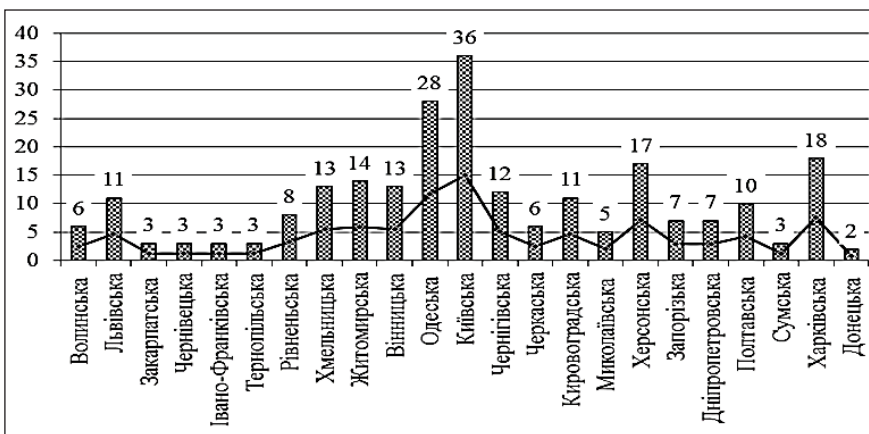

Рис. 3. Структура та розподіл органічних підприємств в Україні, 2016 р.

Джерело: [2, с. 36]

господарства для України як промислово-аграрної країни, провідного експортера сільськогосподарської продукції. Незважаючи на високу рентабельність органічного виробництва, перспективи його ведення на території України за сучасних економічних умов, розвиток органічного сільського господарства відбувається надзвичайно повільно, навіть попри намагання держави підтримати цей сектор економіки шляхом подальшого розроблення та вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази, яка створила б умови для законодавчого визнання та захисту органічної продукції, формування національної системи сертифікації, державної підтримки та стимулювання розвитку органічного виробництва.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про органічне виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини:

Закон України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/425-18>.

2. Грановська В.Г. Перспективи розвитку ринку органічної продукції в Україні. Економіка АПК. 2017. № 4. С. 31-40.

3. Милованов Є.В. Органічне сільське господарство: перспективи для України. Посібник українського хлібороба за 2009 р.: наук.-практ. зб. Ін-ту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва. Харків, 2009. 257 с.

4. Органічне виробництво і продовольча безпека: матеріали доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Органічне виробництво і продовольча безпека». Житомир: Полісся, 2013. 492 с.

5. Органічне виробництво в Україні. URL: <http://minagro.gov.ua/node/23346>.

6. Огляд ринку. Органічна продукція. URL: <https://msb.aval.ua/news/?id=26062>.

7. Кузьменко О.Б. Органічне землеробство як фактор євроінтеграції України. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2013. № 3. С. 151-155.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ УКРАЇНИ

METHODOLOGICAL BASES OF INSTITUTIONAL MANAGEMENT OF LAND RESOURCES IN UKRAINE

У статті розглянуто методологію інституціонального управління земельними ресурсами за умов невизначеності ринку та наявності великої кількості земельних агентів. Формування нових або видозміна наявних інституцій у сфері земельних відносин спонукає до значного впливу на такий об'єкт управління, як земельні ресурси. Метою дослідження є аналіз методології управління земельними ресурсами на основі інституціонального підходу, який надає повну та достовірну інформацію про об'єкт управління та земельно-правові відносини, а також використовує для цього сукупність інших підходів загальної методології управління.

Ключові слова: методологія, інституція, управління, земельні ресурси, підхід.

В статье рассмотрена методология институционального управления земельными ресурсами в условиях неопределенности рынка и наличия большого количества земельных агентов. Формирование новых или видоизменение существующих институтов в сфере земельных отношений побуждает к значительному воздействию на такой объект управления, как земельные ресурсы. Целью исследования является ана-

лиз методологии управления земельными ресурсами на основе институционального подхода, который предоставляет полную и достоверную информацию об объекте управления и земельно-правовых отношениях, а также использует для этого совокупность других подходов общей методологии управления.

Ключевые слова: методология, организация, управление, земельные ресурсы, подходы.

The article examines the methodology of institutional management of land resources in the conditions of market uncertainty and the presence of a large number of land agents. The formation of new or modification of existing institutions in the sphere of land relations induces a significant impact on the management object – land resources. The objective of the research is the analysis the methodology of land administration based on the institutional approach, which provides complete and reliable information about the management object and land-legal relations and uses for this purpose a set of other approaches to the overall management methodology.

Key words: methodology, organization, management, land resources, approaches.

УДК 332.334.2

Гаража О.П.

к.е.н., доцент кафедри управління земельними ресурсами та кадастру Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва

Постановка проблеми. Методологія управління є схемою управлінської діяльності, яка надає взаємопов'язані цілі, ресурси, способи досягнення наміченого результату. Визначальний вибір і використання способів і засобів надає домінуючий

компонент методології (підхід). Загальновідомими та вивченими різновидами підходів до управління земельними ресурсами є такі, як системний, програмно-цільовий, проектний, маркетинговий, інформаційний, кібернетичний, інтеграційний. За